

Nathan Finn

Miről ismerhetjük fel a hamis tanítókat?

Képünk illusztráció

Nathan A. Finn a School of Theology and Missions dékánja és a *Christian thought and tradition at Union University in Jackson, Tennessee* professzora. Továbbá társszerzője a *The Baptist Story: From English Sect to Global Movement* című műnek (B&H Academic, 2015).

Sok és sokféle hamis tanítóval találhatjuk szemben magunkat, a szektás vallási vezetőktől kezdve a népszerű és megnyerő televíziós személyiségeket is ide értve. Sajnos rengeteg gyakorlati keresztény is belekeveredik a hamis eszmerendszerek csapdájába, illetve veszélyes szellemi irányzatoknak engednek teret a gondolkodásukban. És ezek a hamis mozgalmak sokszor evangéliumi köntösben mutatkoznak be.

Amennyiben lelkipásztor vagy, akkor tudnod kell, hogy a gyülekezeti tagjaid között lehetnek olyanok, akik a szellemi növekedésük során már találkoztak bizonyos hamis tanítókkal.

Jóllehet, a hamis tanítók jelenléte az egyháztörténelemben nem ismeretlen jelenség. Hiszen a tiszta evangélium terjedését és Isten embereinek a szolgálatát kezdettől fogva sokan hátráltatták. Pálnak az első század közepén Tituszhoz írt első levele is erről tanúskodik, melyben az apostol arra oktatta tanítványát, hogy hogyan lépjen fel a krétai keresztényeket fenyegető hamis tanítókkal szemben.

Komoly szellemi fenyegetés

Több mint valószínű, hogy a krétai eretnek tanítók hitetlen zsidók voltak, akik egy bizonyosfajta legalizmust próbáltak becsempészni az egyházba. A Tit 1,10 végén Pál apostol úgy azonosítja őket, hogy „a körülméltékedésből valók”, és a 14. versben arról ír, hogy „zsidó mesékre hallgatnak és olyan emberek parancsaira, akik elfordultak az igazságtól.” Pál a 15. versben azt hangsúlyozza, hogy a tisztaság inkább hitbeli kérdés, semmint rituális, miközben a korábbi versekben azt a következtetést is levonta, hogy a hitetlenség kicsapongáshoz vezet. Az apostol meg volt győződve arról, hogy a legalizmus végső soron veszélybe sodorja az evangéliumhirdetés munkáját.

A tévtanítók a Szentírás tanításaihoz általában vagy hozzáadnak, vagy elvesznek belőlük, részekre osztják, vagy megsokszorozzák az evangélium bizonyos részeit azért, hogy saját tanításaikkal közös nevezőre hozhassák.

Napjainkban is sok és veszélyes tévelygés van, melyek akadályozzák az evangéliumi munkát. Léteznek például olyan elméletek, melyek szerint az evangélium lényege, hogy

az Isten iránti bizalom anyagi jóléthez vezet. Mások azt hirdetik, hogy elég elfogadni Jézust az üdvösséghez, de az már nem fontos, hogy ő legyen az életük ura is. Sajnos egyre gyakoribb a homoszexuális házasságok jóváhagyása a Szentírás, valamint a 2000 éves keresztény erkölcs és teológia mellőzésével. Megint mások azt hiszik, hogy a kereszténység lényege csupán az embertársaik szolgálata, a szociális jótékonykodás vagy hasonló, pozitív célok kitűzése önmagunk számára. De eközben az emberek nem foglalkoznak a bűntől való szabadulás kérdésével. A tévtanítások különböző formában és mértékben jelentkezhetnek, de mégis megfigyelhetünk bennük valamiféle hasonlóságot. Ezt a jelenséget *Danny Akin* nevezte el „eretnek matematikának” – mivel a tévtanítók a Szentírás tanításaihoz általában vagy hozzáadnak, vagy elvesznek belőlük, részekre osztják vagy megsokszorozzák az evangélium bizonyos részeit azért, hogy saját tanításaikkal közös nevezőre hozhassák.

A téves teológia rossz erkölcsöt szül

A Tituszhoz írt levél 1,6–9. verseiben Pál arra emlékezteti tanítványát, hogy milyen istenfélő jellemre van szükségük a gyülekezetek elöljáróinak és felsorolja azokat a vétkeket, melyeket mindenképpen kerülniük kell. Aztán a 10–16-ig terjedő versekben bemutatja azokat a súlyosabb vétségeket, melyek az erkölcsileg romlott tanítókra jellemzők, de a hűség pásztorokra általában nem.

A 10. versben azt írja Pál: „Sokan vannak, akik engedetlenek, üres fecsegők és csalók, főleg azok, akik a körülmetélkedésből valók.” Ezek az emberek nem követték az Isten által felállított rendet a munkájuk során. Napjainkban is ugyanez a jelenség az oka, hogy a tévtanítók új mozgalmakat hoznak létre vagy független szolgálattevőként dolgoznak, és az embereket a televízió vagy az internet útján gyűjtik maguk köré.

A 11. versben azt mondja az apostol, hogy a hamis tanítók nézeteikkel „szégyenletes nyereségre” tesznek szert. Nem derül ki, hogy kik és hogyan finanszírozták a tévtanítók munkáját, de az biztos, hogy ezek az emberek az anyagi haszon érdekében dolgoztak. Jelen korunkban is vannak olyan hamis tanítók, akik nagy gazdagságra tesznek szert igeel lenes nézeteik terjesztésével, melyeket a megromlott elméjű emberek képesek különleges adományokkal honorálni. (Gondoljunk például a magánrepülőgépekre.)

A 12–13. versek egy *Epimenedész* nevű krétai filozófus mondását idézik, ezzel is nyomatékosítva a tévtanítók romlott jellemét: „A krétaiak egyik saját prófétája mondta: A krétaiak mind hazugok, gonosz bestiák, lusta falánkok – és ez a bizonyosságtétel igaz.” Ezek a kijelentések első olvasáskor vegyes érzelmeket válthatnak ki az igeolvasó keresztényekből.

Először is, vajon Pál a pogány filozófust prófétának tartotta? Nem, az apostol csupán megerősíti *Epimenedész* egyik kijelentésének a helytállóságát úgy, mint amikor mi azt mondjuk valakinek, hogy „a próféta szólt belőled”. Pál a missziós lelkülettől áthatva itt is hasonlóan cselekszik, ahogy az ApCsel 17-ben olvassuk, hogy az embereket ott igyekszik elérni, ahol vannak, vagyis a mondanivalóját a hallgatók ismereteihez és kulturális tapasztalataihoz igazítja.

Másodsorban felmerül a kérdés, hogy Pál nem viselkedett-e rasszistaként, amikor egyetértett a krétaiakkal szem-

ben megfogalmazott kritikával? A válasz ismét nem – habár a kérdés jogos. Az *epimenedészi* kijelentés valójában egy olyan ismert szólás volt az apostol korában, hogy maga a krétai szó is a hazug vagy a csaló szavak szinonimájává vált. Közben *Epimenedész* a krétaiakkal szemben általánosított, Pál arra hívta fel olvasói figyelmét, hogy bizonyos hamis tanítók esetében a krétaiak hazug és csaló természetéről szóló mondat találó, hiszen amit tanítanak, az nem megbízható és nem igaz. Ráadásul a többségük, aki megfelelt a fenti sztereotípiának, valóban krétai volt.

Pál leleplező diagnózist ad a hamis tanítókról a 15–16. versekben: „Minden tiszta a tisztáknak: de a szennyezetteknek és hitetleneknek semmi sem tiszta; hanem fertőzött azoknak mind elméjük, mind lelkiismeretük. Vallják, hogy Istent ismerik, de cselekedeteikkel tagadják, mivelhogy utálatosak és engedetlenek és minden jó munkára alkalmatlanok.”

A hamis tanítók kínosan ügyelnek a külső látszatra, miközben a tiszta étellel szemben fenntartásaik vannak. Igazság szerint mentálisan és morálisan is romlott személyek.

A hamis tanítók kínosan ügyelnek a külső látszatra, miközben a tiszta étellel szemben fenntartásaik vannak. Igazság szerint mentálisan és morálisan is romlott személyek. Arról beszélnek, hogy ismerik Istent, de a cselekedeteikkel megtagadják őt. Ezek az emberek valójában utálatosak, engedetlenek és alkalmatlanok Isten szolgálatára. Olyan hitetlenek, akik keresztény tanítóknak adják ki magukat. Ragadozó farkasok, akik juhok ruhájában jönnek.

Pál azt írja a 11. versben, hogy ezek a tanítók „egész családokat dúlnak fel” tanításaikkal. Ez szó szerint nagyon rosszat jelent. Egy másik fordítás (ESV) szerint a „családok” szó eredetije „házakat” is jelent, vagyis ebben a szövegösszefüggésben „házi gyülekezeteket”. Függetlenül attól, hogy Pál a családokban vagy a házi csoportokban pusztító hamis tanókra hívja fel a figyelmet, a lényeg ugyanaz: farkasok fenyegetik a bárányok biztonságát.

Az eretnek tanítók se nem kedvesek, se nem ártatlanok, hiszen az emberek örök sorsa lehet a tét.

Az elöljárók felelőssége

Két fontos igevers foglalja keretbe a Titusz 1,10–16 részt. A 9. versben azt írja Pál, hogy az elöljáró „a megismerés útján igaznak bizonyult beszédhez tartsa magát, hogy képes legyen másokat is inteni az egészséges tudomány alapján.” Később pedig azzal folytatja levelét az apostol, hogy „tanítsd azt, ami összhangban van az egészséges tudománnyal” (2,1). Mindkét versben ugyanazt hangsúlyozza az apostol, hogy az elöljárók feladata a bibliai tanítások pontos megértése azért, hogy képesek legyenek Isten gyermekeit tanítani. Egy *Timotheusnál* használt kifejezéssel élve, az elöljárók legyenek „alkalmasak a tanításra” (1Tim 3,2).

Ha az elöljárók jellemzőit végigolvassuk az 1Tim 3-ban és Titusz 1-ben, akkor láthatjuk, hogy a leírás javarészt ráillik

az érett keresztényekre is. Nem minden keresztényre jellemzők ezek a tulajdonságok, de az előjárókat mindenképpen jellemeznie kell, hogy Isten szavát képesek legyenek hitelesen továbbadni. Az előjáróknak és az ige szolgálóinak nem szabad elhanyagolniuk azt a kötelességüket, hogy tanulmányozzák Isten szavát és eljussanak arra a szintre, hogy felismerjék az egészséges tanítást és képesek legyenek továbbadni azt az embereknek, ahogy azt az Úr rájuk bízta. Ez egy jó érv amellet, hogy miért van szükség keresztény főiskolákra és szemináriumokra és miért hasznosak a konferenciák, és a lelkek pásztorainak miért kell élethosszig teológiát tanulniuk.

Az előjáróknak kötelességük a hamis tanítókkal és a tévtanításokkal szembeszállni.

Pál arra is felhívja a figyelmet, hogy nem elég, ha az egészséges tanítás dogmaként hangzik csupán; az előjáróknak kötelességük a hamis tanítókkal és a tévtanításokkal szembeszállni. Az apostol szó szerint azt írja, hogy „feddjék az ellenszegülőket” az egészséges tanítással (Tit 1,9), és négy verssel lejjebb azt is mondja Titusznak, hogy „fedd meg őket határozottan, hogy egészségesek legyenek a hitben” (Tit 1,13). Más szóval élve, az előjáróknak számolniuk kell azzal, hogy „névén kell nevezniük a gyermeket”, ha hamis tanítással találkoznak.

Rangsorolás a teológiában

Őszintén szólva nagyon fontos, hogy a pásztorok és az előjárók körültekintően lássák el a feladatukat. Hiszen nem minden téves tanítás egyformán veszélyes. Ahogy én megértettem a Szentírást, az olyan tévelygésekben, mint a gyermekkereszttség, a női pásztorok, a bibliai próféciák folytatólágossága, az igaz hívők kiesése a kegyelemből és

hasonló témákban az őszinte hívők és komoly keresztények is érintettek. Jóllehet az én meggyőződésem szerint ezeknek mindegyike hamis tanítás, egyiket sem nevezném veszélyes eretnokségnek, amit az utóbbi tanokról viszont határozottan ki lehet jelteni, úgymint a Szentháromság tagadása, Jézus istenségének és helyettes áldozati halálának vagy a test feltámadásába vetett hitnek a tagadása esetén.

Bizonyára több olvasó számára is ismerős *Albert Mohler* igen hasznos analógiája *A call for theological triage and christian maturity* címmel, melyben a szerző osztályozza az elsőrangú, másodrangú és harmadrangú tanokat.

1. Elsőrangú tanok azok, amelyek az igazi kereszténységet megkülönböztetik a hamisítványoktól; például a Szentháromság tana, Krisztus testté létele, a helyettes áldozat és a test feltámadása.
2. A másodrangú tanok azok, melyek a különböző keresztény felekezetek létrejöttéhez vezettek, úgymint a bemejékezés, a politikai szerepvállalás, a csodatévő ajándékok és a nemek szerepe.
3. A harmadrangú tanok pedig olyan teológiai témák, amiket a lelkiismeretes keresztények akár saját felekezetükön belül is másképp látnak, és ezeket a helyi gyülekezeteken belül is vitatémaként tarthatják számon, tekintve például a milleniumot, a helyettes áldozat érvényességi körét, vagy a föld korát.

Természetesen a teológiai rangsorolás sem jelent megoldást minden vitára. Lehetséges, hogy nem értünk egyet abban sem, hogy a föld korának meghatározása vagy a nemi szerepek jelentősége másodrangú vagy esetleg harmadrangú kérdések. Viszont mindenképpen fontos különbséget tenni a nehezen bizonyítható tanok és a veszélyes eretnokségek között.

A legnagyobb tét

Nem minden keresztény vezető ragadozó farkas attól, hogy téved valamiben. Ezért az előjáróknak különös gonddal kell

eljárniuk a helytelen tanítások esetében. Könyörületesen kell lenniük a néppel szemben, melynek tagjait Isten hívta el, és akik közül bárki tévedhet a hitbéli és a gyakorlati kérdésekben is.

Emellet, ha a pásztor látja közeledni a valódi farkast, készen kell lennie arra, hogy lépéseket tegyen „kifelé” is, hogy a farkas ne veszélyeztethesse a bárányok biztonságát. Ugyanis a hamis tanítók működése akadályozza a Lélek munkáját, és az örök élet bizonyosságába vetett hitnek a lerombolásával a szellemi halál állapotát tartja fenn.

Forrás:

<http://thegospelcoalition.org/article/>